

Lamprecht K.: Deutscher Aufstieg 1650—1914. Gotha, 1914. Perthes (8°, 44 l.) —60 M.

Lasson A.: Deutsche Art und deutsche Bildung. Berlin, 1914. Heymann. (8°, 44 l.) —50 M.

Misch G.: Vom Geist des Krieges u. des deutschen Volkes Barbarei. Jena, 1914. Diederichs (n 8°, 24 l.) —40 M.

Reishaus G.: Der Krieg und die Jugend. Frankfurt a/M, 1914. C. Koeritzer. (8°, 8 l.) —10 M.

Riehl A.: 1813 — Fichte — 1913. Berlin, 1914. C. Heymann (8°, 20 l.) —50 M.

Roethe G.: Vom Tode fürs Vaterland. Berlin, 1914. Kameradschaft (8°, 29 l.) —30 M.

Schwartz E.: Der Krieg als nationales Erlebnis. Strassburg, 1914. Trübner (n 8°, 16 l.) —50 M.

Walter M.: Die militärische Vorbereitung unserer Jugend. Pforzheim, 1914. G. Delfs. (k 8°, 23 l.) —50 M.

Wundt W.: Über den wahrhaften Krieg. Leipzig, 1914. A. Kröner. (k 8°, 40 l.) —50 M.

Ziegler Th.: Der Krieg als Erzieher. Frankfurt a/M., 1914. Gebr. Knauer. (8°, 8 l.) —10 M. Gy. Á.

SZEMLE.

A tanítóképzés az 1913/14. isk. évben.

Az elmúlt tanításév méltón sorakozik ama munkás évek közé, melyek tanítóképzésünket nagy lendülettel vitték a fejlődés, a tökéletesülés felé.

Az áll. tanító(nő)képzők száma a múlt isk. évben megnyílt zilahi képzővel 27-re emelkedett. Ez, valamint az 1911-ben életbe léptetett új tanításterv a tanári állások számát megszorította. Több képző (pl. a kolozsvári, sárospataki) e tanításévvvel költözött be új és díszes hajlékába. Öröndetes, hogy ez új építkezésekben pedagógiai kívánalmak mellett fokozottan érvényesülnek higiéniai és esztétikai kívánalmak is. A szakfelügyelet intézménye is öröndetes fejlődést ért. Az addig egyetlen szakfelügyelői állás kettővé szaporodott. Ez azért feljegyzésre méltó, mert a tanítóképzők haladása a kormány következetes és céltudatos intézkedésein kívül a szakfelügyelettől függ.

Az egyes tanártestületeket külön módszeres konferenciákon foglalkoztató kérdések közül megemlíthetjük a következőket: miként lehetne a szülőjdszerű munka a népisk. tanítás módszerének eszköze; az önképzőkörök munkájának szakcsoportokra való bontásával mint

lehetne elérni, hogy minden növendék a hajlamainak megfelelő körben dolgozhassék; miként volna megvalósítható a tanulók munkájának a tanítási év folyamán való arányos elosztása; a különböző tanulási típusú növendékek célszerű elhelyezésének kérdése; intézeti pedagógiai múzeumok létesítése; a növendékek szabad előadási készségének fejlesztése; ajánlott és kötelező olvasmányok ügye; a didaktikai műkifejezések egységes értelmezése; a tanítás taglalása stb. stb. A kérdések ilyen pusztá elősorolása is bizonyítja, hogy a modern neveléstudomány egyes gyakorlatilag is használható eredményei nem vonultak el nyomtalanul a tanítóképzői tanárság felett.

Még jobban látható ez, ha áttekintjük azokat a kezdeményezéseket, melyekben egyes intézetek versengve buzgólkodtak. Mindenekelőtt állapítsuk meg, hogy az alkohollelentes mozgalom az elmúlt isk. évben a tanítóképzőkben nagy arányokat öltött. E mozgalmat a belügyi és a közokt. kormány támogatta. Ez utóbbi megengedte, hogy a «Magyarországi Absztinens Tanárok és Tanítók Egyesülete» kijelölt előadói a tanítóképzőkben előadásokat tartsanak. Ezek eredményeképp sok intézetben ifjúsági absztinens kör alakult. Ha meggondoljuk, hogy az alkoholizmus ellen való küzdelemben buzgó tanítók mily sokat tehetnek, jelentősnek kell tartanunk a tanítóképzőkben megindult illetén szervezkedést. — Mult évi szemlénkben (I. M. P. 1913, 647. l.) megemlítettük, hogy az önfegyelmzés elvének gyakorlati megvalósítására egyik intézetünkben iskolai fegyelmi bíróság alakult. Az 1913/14. isk. évben szélesebb mederben fejlődött tovább ez intézmény. Több intézet megalakította a fegyelmi bíróságot; ennek tagjait az ifjúság maga választotta s fegyelmi bírósági tárgyalásokat tartottak, ítéleteket hoztak. Az általános tapasztalat az, hogy az ily bíróságok az ifjúság ethikai nevelésére jótékony hatásúak. Ezeknek mintegy kiegészítéséül alakult egyik intézetünk egy osztályában az «osztálytanács» intézménye; ez felmerült fegyelmi esetek, azon kívül gyakorlati ethikai kérdések megbeszélésével az önfegyelmzés és önnevelés céljait szolgálta. — Sokan hangoztatják mostanában a szociális nevelést. Ennek bizonyára nem csekély eszköze az, ha a bennünket körülvevő társadalmi életre, annak jelenségeire hívjuk fel a tanulók figyelmét. Ebből a nézőpontból érdekes annak az intézetnek a kezdeményezése, mely «az intézet és környezetének törzskönyve» címen összeállítja mindazokat a történeti, népmozgalmi, gazdasági, egészségügyi, közigazgatási, közművelődési stb. adatokat, melyek közepette él. Új világot tár ezzel növendékei elé. Hasonlóképpen a tanítás realitása szempontjából is fontos, hogy az elméleti igazságok megvilágítására helyi konkrét adatokat használjunk. E célból az egyik intézetben «Adat-napló» szerkesztését határozták el. Minden tárgy

tanára könyvet vezet, melyben a tárgyára vonatkozó helyi adatokat összegyűjti. E könyvek szaktanárról-szaktanarra szállnak, kik adataikat tanításaik közben felhasználhatják. Még konkrétobb formában történik a való életnek az iskolába való bevitele abban az intézetben, mely IV. éves növendékeit a legszükségesebb ételek főzésére is megtanítja. Sok oly községe van hazánknak, ahol a tanító élelmet sem kaphat, ilyen módon tehát ez intézet biztosítani akarja növendékeinek az adott viszonyok között való elhelyezkedését.

A túlzott értelmi nevelés bajait a testi nevelés erőteljes felkarolásával akarják a tanítóképzők némileg enyhíteni. Nem említve e nevelés ismert eszközeit, csak arról szólunk, hogy néhányban meg honosultak az óráközi légzési gyakorlatok. Egyik intézetünk meg a reform-iskolákban kultivált reggeli tornát honosította meg. Az elmúlt iskolai évben megszapordtak azok az intézetek, melyek növendékeiket pontos méréseknek vetik alá. E méréseknek, a tanulók egészségének ellenőrzése mellett, tudományos jelentőségük is tagadhatatlan. Baj, hogy a követett eljárásban nincs egyöntetűség. Egyikben havonként történik a mérés, máshol évenként négyszer, ismét máshol két ízben stb. Egyik helyen csak a magasságot és a testsúlyt mérik; van, hol a tüdőterfogatot, izomerőt s az izomreakció idejét is. A legközelebbi jövő bizonyára ezen a téren is egyforma eljárásokat fog meghonosítani.

Mult évi szemlénkben említést tettünk külön tanítóképzői pedagógiáról. Értettük alatta ama ped. kérdések, didaktikai és methodikai normák összességét, melyek a tanítóképzők nevelési munkájának a többi köznevelési intézmények munkájától különböző részeit hivatvák irányítani. E pedagógia ápolására a tanítóképzők tanársága, egyesületük választmánya keretében, külön gyakorlati didaktikai szakosztály felállítására tervével foglalkozott. Ezenkívül is jelentős didaktikai és methodikai kérdések megoldásán dolgozott. A kormány felhívására elkészítette a tanulmányi kirándulások tervezetét. Hozzáfogott mindenik tárgyban a tanítási anyag részletes, a tanítás minden vonatkozását magában foglaló normális beosztásának elkészítéséhez. Igen értékes a tanárságnak az a törekvése, amely az egyéni munkát akarja a tanításba bevinni. Az elv az, hogy az elméleti igazságok közlését is gyakorlati foglalkozásokhoz kell kötni. Ismeretes, hogy az ily törekvések Németországon erős hullámokat vetettek. Ennek az elvnek a gyakorlatba való átvitele érdekében az elmúlt évben a fizikai tanulmánygyakorlatokkal és a biológiai praktikumokkal foglalkoztak. A tanulóknak ily aktív bevonása az iskolai munkába nemcsak az ismeretek mélyebb elsajátítását eredményezi, hanem a tanulót önállóságra neveli. A helyesebb tanítás útjait kutatta a tanárság, amikor a grafikai ábrázolás szerepével és a táblai rajzolás kérdésével foglalkozott. A tanítás meg-

könnyítését és tökéletesítését szolgálta az a nagyszabású felszerelési akció is, melyet a kormány megindított s melynek végső célja valamennyi tanító(nő)képzőnek mintaszerű, tökéletes felszerelése. Erre valóban nagy szükség is van! Egy idő óta mindinkább az érzékekhez szólónak kell lennie a tanításnak. A tanulók nem igen bírják a tisztán elvont fogalmakkal való munkát. Az Értésítőkből évről-évre sűrűbben hangzik a panasz, hogy különösen a férfiképzőkbe lépő ifjúságnak nemcsak az előismeretei hiányosak, de értelmessége is mind gyengébb.

Másfél évtizednél hosszabb idő óta foglalkoztatja a tanítóképző-intézeti tanárságot a tanítótság továbbképzése. Az erre szervezett intézmény: a nyári továbbképző tanfolyam. Az elsőt a miniszter 1902-ben rendezte. Az elmúlt isk. évben e továbbképzés nagy lendületet vett, 9 tanító- és 3 tanítónőképzőben volt három hétre terjedő továbbképző tanfolyam. E tanfolyamok szervezete fennállásuk óta jelentős változáson ment át. 1905 óta tanulmányi tervük bizonyos megállapodottságot mutat. Inkább a gyakorlat, mint az elmélet felé hajlik. Nagy helyet foglalnak benne a gyakorlati és művészeti tárgyak: a kézimunka, rajz és az ének. Állandó tárgy a magyar nyelv tanításának módszere a nem-magyar tanítási nyelvű iskolákban is. A ped. elmélet köréből csupán az, hogy a szociális élet mily szükségleteket támasztott a pedagógiában és mily intézményeket teremtett hazánkban és a külföldön. A tanfolyamok munkarendje az eddigi tapasztalatok alapján most kerül újabb megállapítás alá. Sokan hangoztatják, hogy az ilyen tanfolyamoknak gyakorlati továbbképzést kell nyújtaniok. Aki csak kevésbé ismeri a gyakorlat és elmélet viszonyát, az belátja, hogy nagy tévedés volna, ha belőlük az elméletet kizárnák. Különösen most, amikor oly nagy a forrongás a pedagógiában, az összefoglaló, a különböző irányokat történeti levezetésben feltüntető, rendszeres elméleti előadásokra nagy szükség van. Ezenkívül e tanfolyamoknak a különböző tanítók szükségleteihez kell igazodniok. Mások a városi és mások a falusi tanító szükségletei. Ismét más tanfolyam kell az oly tanítók számára, akik nem-magyar tanítási nyelvű képzőkben végeztek és nem-magyar tanítási nyelvű iskolákban működnek. A továbbképző tanfolyamok mai vegyes hallgatósága (vannak, kik magyarul nem tudnak!) nemcsak nehézzé teszi az előadók helyzetét, de kockáztatja sikerüket is. A jövő tehát itt is a többféleségé.

A tanítóképzés nagy szervezeti kérdései sem maradtak az elmúlt isk. évben megvitatlanul. Hiszen a T. T. O. E.-nek, mint minden szakegyesületnek, legfőbb célja, hogy szervezeti kérdésekkel foglalkozzék. Erre külön is kiváló alkalmat szolgáltatott az a körülmény, hogy az egyesület ez évben 25 éves (alakult 1889. ápr. 16.). Negyedszázados fennállására 1914 őszére Budapesten ünnepélyes közgyűlést

tervezett; ennek előkészítésén nagy gonddal, lelkesült szeretettel dolgozott a tanítóképzői tanárság. Megiratta az egyesület 25 éves történetét. Az Országos Tanszermúzeummal és a tanítóképző-int. kir. szakfelügyelőséggel karöltve oly kiállítás rendezését tervezte, mely szemléltető formában tüntetné fel a tanítóképzés mai fejlett állapotát. A jubiláris közgyűlésen mindazokat a szervezeti és rendi kérdéseket is fel akarta vetni, melyek az egyesületben idők folyamán felmerültek s eddig elintézését nem nyertek. Ez indította a tanítóképzői tanárságot, hogy a tanítóképzés főbb kérdéseivel (állami tanítóképesítés, a tanítóképzés kibővítése, a szakfelügyelet kiépítése, egységes tanárképzés, a gyakorló isk. tanítók képzése, a nevelői intézmény végleges rendezése, [az igazgatói értekezletek ügye, státuszrendezési kérdések) a mult isk. évben ismét behatóan foglalkozzék. E foglalkozás kiváló alkalmat adott arra, hogy a 25 éves mult folyamán egyenkint felmerült kérdések bizonyos összefoglalásban, rendszerré alakulva jelenjenek meg. E rendszer, megformulázva, alapúl szolgálhatna oly törvény alkotásához, mely a tanítóképzés minden ügyét szabályozza.

A tanítóképzés mult isk. évi állapotáról szóló krónika nem volna teljes, ha említés nélkül hagynók a «Rendtartási Szabályzat»-ot, melyet a miniszterium 1914., 31152. sz. rendeletével kiadott. Nemcsak valóságos kodexe ez a tanítóképzők minden adminisztratív ügyének, de a legapróbb részletekig szabályozza azok szervezetét, gazdasági és személyi ügyeit s tanulmányi rendjét. Mint minden emberi műnek, bizonyosan ennek is vannak hibái. Az azonban bizonyos, hogy egységet, rendet teremt a tanítóképzők egész működésében. A rend pedig, sok más jó tulajdonsága mellett, ethikai érték is.

Molnár Oszkár.

HAZAI LAPOKBÓL.

Magyar Figyelő (1914. dec. 16.). Alexander Bernát a középkori neveléstörténet megjelenése alkalmából Fináczy Ernőről ir tanulmányt. Jellemzi mint embert, tudóst és író. Fináczy műveire való vonatkozással fejtegeti a neveléstörténet feladatait, az ezek megoldásához szükséges tudományos feltételeket, a neveléstörténet értelmét s mindenik részletben az így felállított követelmény szempontjából jelöli meg F. legújabb művének nagyrabecsült értékét. Erről való felfogását maga a cikk megírása is mutatja. Azt fejt ki, hogy Fináczy művei jobb sorsra érdemesek, minthogy «könyvtári könyvek legyenek, melyekből kompilátorok anyagot merítenek könnyű gyártmányaik előállítására». Az elemzésnek csupán eredményeiből idézzük e sorokat: «A könyv mind a tanuló, mind a művelt olvasó számára tanulságos,